

Filosofia política

Codi: 100284

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500246 Filosofia	OB	2	2

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Mercè Rius

Correu electrònic: Merce.Rius@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Mercè Rius

Prerequisits

No n'hi ha cap.

Objectius

1. Es tractarà de conèixer l'evolució de les institucions polítiques europees des de la perspectiva de la filosofia.
2. Per tant, encara que el curs se centrarà en l'anàlisi conceptual, aquesta es durà a terme seguint un ordre històric.
3. Tanmateix, l'enfocament històric es farà des del present, és a dir, a partir dels temes i problemes que se susciten avui dia en filosofia política.
4. A més, la temàtica política ha estat, de sempre, estretament relacionada amb les altres "àrees" de la filosofia: l'ètica sobretot, però també l'epistemologia o fins i tot l'ontologia. Caldrà, doncs, saber moure's en aquests altres àmbits segons l'autor considerat.
5. Es pretén que l'alumne aprengui a orientar el seu estudi essent ben conscient de les interrelacions suara esmentades.

Competències

- Analitzar i sintetitzar els arguments centrals dels textos fonamentals de la filosofia en les seves diverses disciplines.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Reconèixer i interpretar temes i problemes de la filosofia en les seves diverses disciplines.

Resultats d'aprenentatge

1. Assenyalar i resumir el contingut filosòfic comú a diverses manifestacions de diferents àmbits de la cultura.
2. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma, tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
3. Comunicar de forma oral i escrita, amb correcció, precisió i claredat, els coneixements adquirits.
4. Construir textos normativament correctes
5. Establir relacions entre ciència, filosofia, art, religió, política, etc.
6. Expressar, tant oralment com per escrit, els temes i els problemes bàsics de la tradició filosòfica.
7. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuals en els textos formals i científics
8. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
9. Relacionar els elements i els factors propis de textos de la tradició filosòfica
10. Resumir els temes i els arguments exposats en un debat filosòfic clàssic.
11. Utilitzar correctament el lèxic específic de la història de la filosofia.

Continguts

Introducció.

Tema 1. La comunitat antiga I. Grècia.

- a) La identitat d'ètica i política.
- b) Plató contra els sofistes: l'art del polític.
- c) Aristòtil: la política com a forma de vida.

Tema 2. La comunitat antiga II. Roma.

- a) Ciceró: republicanisme i *ius humanum*.
- b) Agustí d'Hipona: tot el poder ve de Déu.

Tema 3. La raó d'Estat.

- a) La modernitat política de Maquiavel.
- b) Jean Bodin: el concepte de sobirania.

Tema 4. Les teories del pacte social.

- a) Hobbes: l'absolutisme del poder estatal.
- b) Locke: drets naturals i liberalisme.
- c) Rousseau: el subjecte polític col·lectiu.

Metodologia

Durant les sessions presencials, la professora exposarà els temes del programa detallant-ne els conceptes principals, emmarcats en l'argumentació apropiada. L'orientació per a la lectura de textos també hi estarà compresa.

En el cas que la docència presencial s'hagués suspès, aquesta mateixa activitat es duria a terme pels mitjans informàtics que la UAB posés al nostre abast.

Caldrà fer la lectura del llibre establert com a obligatori en les edicions recomanades per la professora, tret que l'alumna/e li demani i n'obtingui explícitament el vistiplau per fer-ne servir una altra. Vegeu Avaluació i Bibliografia.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classe magistral	35	1,4	1, 5, 9, 11
Orientació lectura de textos	10	0,4	2, 5, 9, 10
Tipus: Supervisades			
Tutories	20	0,8	2, 3
Tipus: Autònomes			
Estudi i elaboració de treballs	27,5	1,1	2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11
Lectura bibliografia recomanada	50	2	9

Avaluació

Criteris d'avaluació

Primera prova:

Consistirà en un examen escrit durant la franja horària de classe. La matèria avaluable comprendrà els temes 1 i 2 del programa (La comunitat antiga I-II).

Segona prova:

S'haurà de portar feta de casa, per escrit. Es tractarà d'acreditar que s'ha llegit el *Segon Tractat sobre el Govern Civil*, de John Locke. El mes de febrer, s'especificaran a Moodle les instruccions i les normes per dur a terme la prova, que només serà admesa i avaluada si les compleix.

Tal com s'adverteix a Metodologia i Bibliografia, la lectura obligatòria de l'assignatura s'haurà de treballar en les edicions recomanades; sense excepció, tret que l'alumna/e demani i obtingui explícitament el vistiplau de la professora per usar-ne alguna altra. En cas contrari, la prova no serà admesa.

Tercera prova:

Consistirà en un examen escrit durant la franja horària de classe. La matèria avaluable comprendrà els temes 3 i 4 del programa (tema 3: La raó d'Estat; tema 4: Les teories del pacte social).

La nota final es calcularà de la manera següent:

La primera prova i la tercera prova, cadascuna, un 40% de la nota final.

La segona prova, un 20% de la nota final.

Es considerarà superada l'assignatura si la mitjana de les tres proves és igual o superior a 5.

L'assignatura es considerarà no avaluable si l'alumne/a omet més d'una de les proves ordinàries; o bé una de sola, però sense comunicar-ne els motius a la professora, així com la intenció de reavaluar-la (sempre *sub condicione*, dins els límits de les normes establertes). Aquesta comunicació ha de ser immediata: en el termini de set dies (naturals) a partir de la data en què s'ha celebrat la prova omesa per l'alumne/a.

Dates d'avaluació

Durant la primera setmana de classe de l'assignatura, es publicarà a Moodle informació relativa a les dates d'avaluació.

Norma redactada per les autoritats acadèmiques: *En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.*

Condicions per a la recuperació final

Per accedir a la recuperació final, cal haver passat per l'avaluació de les tres proves. En el cas que, per alguna incidència (vegeu Normes d'organització), l'alumna/e no hagi realitzat una de les tres proves, només la podrà recuperar finalsi compta ja amb l'avaluació de les altres dues i la nota mitjana no és inferior a 3,5.

La recuperació de les proves serà conjunta, i es farà en la data fixada per Gestió Acadèmica.

Revisió de les proves

Les dates de revisió de les diverses proves s'indicaran oportunament a través de Moodle. La revisió personalitzada es farà al despatx de la professora. O bé per correu electrònic en el cas que estigués suspesa l'assistència a les aules.

Normes d'organització

Si l'alumna/e (1) no lliura la prova feta a casa en el lloc, la data i l'horari establerts, (2) si no es presenta a una de les proves realitzades a l'aula o (3) hi arriba amb retard, i això vol dir que hi arriba un cop s'han tramès les preguntes i s'han donat les consegüents instruccions, aleshores, haurà perdut la convocatòria, i només la podrà recuperar com a part de la reavaluació final si compleix les condicions indicades a l'apartat anterior (Condicions per a la recuperació final). Es farà una excepció si al·lega una causa justificada amb la documentació pertinent: (a) habilitant un altre dia per a la prova si no s'hi ha presentat, o (b) permetent que la dugui a terme encara que hi hagi arribat amb retard.

Qui surti de l'aula de l'examen no hi podrà tornar a entrar (si no és per causa major).

La prova elaborada a casa, l'alumna/e l'haurà de lliurar -personalment- el dia estipulat i a l'hora de classe. Qualsevol incidència en aquest sentit, inclosa la possibilitat que la lliuri algú altre si l'alumna/e no ho pot fer per alguna causa justificada, s'haurà de comunicar a la professora amb antelació; si això no és possible, caldrà que l'alumna/e s'hi posi en contacte, com a molt tard, a la sessió següent de l'assignatura.

Respecte a la possibilitat d'enviar treballs per correu electrònic, només es farà efectiva si la professora ho disposa així en el seu moment. En cas contrari, seran desestimats. Igualment seran desestimats els que es deixin a la bústia de la Secretaria, tret que s'hagi obtingut abans el vistiplau de la professora. Naturalment, en el cas que no hi hagi docència presencial, aquesta norma quedarà invalidada.

Notificació redactada per les autoritats acadèmiques: *En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'Estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.*

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Primera prova: examen	40 % de la nota final	2,5	0,1	2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Segona prova: acreditació de lectura	20% de la nota final.	2,5	0,1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Tercera prova: examen	40 % de la nota final.	2,5	0,1	2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11

Bibliografia

Bibliografia general

Hampsher-Monk, Iain, *Historia del pensamiento político moderno*, Ariel, Barcelona.

Held, David, *Modelos de democracia*, Alianza, Madrid.

Raynaud, Philippe/Rials, Stéphane, *Diccionario Akal de Filosofía Política*, Akal, Madrid.

Sabine, George H., *Historia de la teoría política*, Fondo Cultura Económica (FCE), México/Madrid.

Touchard, Jean, *Historia de las ideas políticas*, Tecnos, Madrid.

Vallespín, Fernando (recop.), *Historia de la teoría política*, Alianza.

Bibliografia per temes

Tema 1. La comunitat antiga I. Grècia.

Fonts

Plató, *Protàgores*, *Eutífró (et alt.)*, Laia/Edic. 62, col·lecció Textos Filosòfics (TF), Barcelona.

, *Gòrgias*, Bernat Metge, Barcelona

, *República*, Bernat Metge.

, *El polític*, Bernat Metge [*El político*, Gredos, Madrid].

, *Les lleis*, Bernat Metge [*Las leyes*, Alianza].

, *Carta VII*, a *Cartes*, Bernat Metge,

Aristòtil, *Política*, La Magrana - RBA, Barcelona.

Aristóteles, *Política*, Centro de Estudios Constitucionales (CEC), Madrid.

- , *Política*, Gredos.

- , *Constitució d'Atenes*, Bernat Metge.

Estudis

Bowra, Cecil Maurice, *La Atenas de Pericles*, Alianza.

Complementaris :

Tucidides, *Discurso fúnebre de Pericles*, Sequitur, Madrid.

Constant, Benjamin, *Sobre el espíritu de conquista. Sobre la libertad en los antiguos y en los modernos*, Tecnos.

Weil, Simone, *La fuente griega*, Trotta, Madrid.

Arendt, Hannah, *La condició humana*, Empúries, Barcelona [cap.IV, ap. 21].

[Actual]

Cacciari, Massimo, *Geo-filosofía de Europa*, Aldebarán, Madrid.

Tema 2. La comunitat antiga II. Roma.

Fonts

Ciceró, Marc Tul·li, *Les lleis*, Alpha, Barcelona [*Las leyes*, Gredos /Tecnos].

Cicerón, *La República*, Alianza / Tecnos [*Sobre la República. Sobre las leyes*].

- , *Dels deures*, Bernat Metge [*Sobre los deberes*, Alianza / Tecnos; *Los deberes*, Gredos].

Cicerón, Quinto Tulio, *Breviario de campaña electoral*, Quaderns Crema, Barcelona.

Agustín de Hipona, *La Ciudad de Dios*, a *Obras*, v. XVI-XVII, Biblioteca Autores Cristianos (BAC), Madrid.

- , *Sobre la mentira*, v. XII, BAC.

Tomás de Aquino, *La monarquía*, Tecnos.

Tomás de Aquino y Pedro de Alvernia, *Comentario a la Política de Aristóteles*, Ediciones de la Universidad de Navarra (EUNSA), Pamplona.

Dante, *Monarquía*, Tecnos.

Marsilio de Padua, *El defensor de la paz*, Tecnos.

Ockham, Guillem d', *Breviloqui sobre el principat tirànic*, TF.

Complementaris

Agamben, Giorgio, *Opus Dei. Arqueología del oficio*, Pre-Textos, València - Adriana Hidalgo, Buenos Aires.

- , *Homo sacer*, Pre-Textos.

Tema 3. La raó d'Estat.

Fonts

Eiximenis, Francesc, *Regiment de la cosa pública*, Bromera, València.

More, Thomas, *Utopia*, Accent, Girona.

Campanella, Tommaso, *La Ciutat del Sol*, seguida de *Qüestió quarta sobre la millor república*, Publicacions de la Universitat de València (PUV).

More, T. - Campanella, T. - Bacon, Francis, *Utopías del Renacimiento (Utopía, La imaginaria Ciudad del Sol, Nueva Atlántida)*, FCE.

Maquiavel, *El príncep*, TF.

- , *Discursos sobre la primera década de Tito Livio*, Alianza.

- , *El arte de la guerra*, Tecnos.

- , *Escritos políticos breves*, Tecnos.

- , *La mandrágora*, Tecnos.

Lutero, Martin, *Escritos políticos*, Tecnos.

Vitoria, Francisco de, *La ley*, Tecnos.

Boétie, Étienne de La, *La servitud voluntària*, Quaderns Crema.

Bodino (Bodinus), Juan, *Los seis libros de la República* (edició abreujada), Tecnos.

Altusio (Althusius), Juan, *Política*, CEC.

Grocio (Grotius), Hugo, *Del derecho de la guerra y de la paz*, CEC.

Estudis

Fustel de Coulanges, Numa Denis, *La ciudad antigua*, Península - Edhasa - Iberia.

Arquillière, Henri Xavier, *El agustinismo político*, Edicions de les Universitats de Granada i València.

Ullmann, Walter, *Principios de gobierno y política en la Edad Media*, Alianza.

Kantorowicz, Ernst Hartwig, *Los dos cuerpos del rey: un estudio de teología política medieval*, Alianza - Akal.

Burckhardt, Jacob, *La cultura del Renacimiento en Italia*, Edaf, Madrid.

Lefort, Claude, *Maquiavelo. Lecturas de lo político*, Trotta.

[Trobareu una bibliografia detallada sobre Maquiavel i Bodin al volum 2 de la *Historia de la teoría política*, editada per F. Vallespín (vegeu-ho més amunt).]

Complementaris

Guardini, Romano, *El espíritu de la liturgia*, Centre Pastoral Litúrgica, Barcelona.

Schmitt, Carl, *Catolicismo y forma política*, Tecnos.

- , *La dictadura*, Alianza.

Strauss, Leo, *Derecho natural e historia*, Círculo de Lectores, Barcelona.

Tönnies, Ferdinand, *Comunitat i associació*, Edicions 62.

Weber, Max, *L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme*, Edicions 62.

- *El político y el científico*, Alianza.

Tema 4. Les teories del pacte social.

Fonts

Hobbes, Thomas, *Leviathan*, Alianza.

- , *El ciudadano*, Tecnos - Trotta.

- , *Behemoth*, Tecnos - CEC.

- , *Elementos de derecho natural y político*, CEC.

Spinoza, Baruch, *Tratado teológico-político*, Alianza.

Locke, John, *Two Treatises of Government* [Primer i Segon Tractat], Cambridge University Press.

- , *Segundo Tratado sobre el Gobierno Civil*, Alianza.

- , *Ensayo sobre el entendimiento humano* (compendio). *Segundo tratado sobre el gobierno. Escritos sobre la tolerancia*, Gredos/RBA.

- , *Carta sobre la tolerància*, Tecnos.

- , *La polémica Filmer-Locke sobre la obediencia política* [conté el *Primer Tractat* de Locke i *El patriarca*, de R. Filmer], Instituto de Estudios Políticos - CEC.

- , *Assaig sobre el govern civil. Carta sobre la tolerància*, TF.

Montesquieu, *De l'esprit de les lleis* (2 volums), Edicions 62-Diputació de Barcelona [Vegeu-ne esp. el llibre XI, en el primer volum].

- , *Cartes perses*, TF. - Edicions de 1984, Barcelona.

Bayle, Pierre, *Comentario filosófico sobre las palabras de Jesucristo "Oblígales a entrar"*, CEC.

Voltaire, *Tractat sobre la tolerància i altres escrits*, Edicions 62/Diputació de Barcelona.

Rousseau, Jean-Jacques, *Du contrat social*, Flammarion - Gallimard, Paris.

- , *Del contracte social*, TF.

- , *El contrato social*, Alianza - Biblioteca Nueva - Espasa Calpe.

- , *Discurs sobre l'origen i els fonaments de la desigualtat entre els homes*, TF.

- , *Proyecto de Constitución para Córcega. Consideraciones sobre el gobierno de Polonia y su proyecto de reforma*, Tecnos.

- , *Escritos sobre la paz y la guerra*, CEC.

- , *Escritos políticos*, Trotta.

- , *Discursos sobre la economía política*, Tecnos.

- , *Emili o de l'educació*, Eumo, Vic.

- , *Els somieigs del passejant solitari*, Proa, Barcelona.

Sieyès, Emmanuel-Joseph, *¿Qué es el Tercer Estado?*, Alianza.

Estudis

Sobre Hobbes

Oakeshott, Michael, *El Estado europeo moderno*, Paidós/ICE-UAB.

Bobbio, Norberto, *Thomas Hobbes*, FCE.

Monserrat, Josep, *Thomas Hobbes: La fundació del l'Estat Modern*, Gedisa, Barcelona.

Schmitt, C., *El Leviathan en la teoría del Estado de Thomas Hobbes*, Comares, Granada.

Strauss, L., *La filosofía política de Hobbes*, FCE.

Tönnies, f., *Hobbes: vida y doctrina*, Alianza.

Zarka, Yves-Charles, *Hobbes y el pensamiento políticomoderno*, Herder, Barcelona.

Sobre Locke

Ashcraft, Richard, *Locke's Two Treatises of Government*, Unwin Hyman, London.

Bobbio, Norberto, *Locke e il diritto naturale*, G. Giappichelli, Torino [*Locke y el derecho natural*, Tirant lo Blanch, València, electrònic i en paper.]

Dunn, John, *Locke. A Very Short Introduction*, Oxford University Press.

- , *The Political Thought of John Locke*, Cambridge University Press.

Grant, Ruth W., *John Locke's liberalism*, Chicago University Press.

Iversen Vaugh, Karen, *John Locke: economista y sociólogo*, F.C.E.

Macpherson, C.B. (Crawford Brough), *La teoría política del individualismo posesivo: de Hobbes a Locke*, Trotta.

Sobre Rousseau (i Montesquieu)

Althusser, Louis, *Montesquieu: la política y la historia*, Ariel.

Aron, Raymond, *Las etapas del pensamiento sociológico*, Herder.

Durkheim, Émile, *Montesquieu y Rousseau: precursores de la sociología*, Tecnos.

Iglesias, Mª Carmen, *El pensamiento de Montesquieu: política y ciencia natural*, Alianza.

Cassirer, Ernst, *The Question of Jean-Jacques Rousseau*, Columbia Univ. Press, New York.

Grimsley, Ronald, *La filosofía de Rousseau*, Alianza.

Masters, Roger Davis, *The Political Philosophy of Rousseau*, Princeton University Press, New Jersey.

Rubio Carracedo, José, *¿Democracia o representación? Poder y legitimidad en Rousseau*, CEC.

Complementaris:

Burke, Edmund, *Reflexiones sobre la revolución en Francia*, Alianza.

[Sobre l'Abbé de Saint-Pierre, Bernardin: monografia a *Revue d'Histoire Littéraire de La France* n° 5, set./oct. 1989: Armand Collin, Paris.]

Mill, John Stuart, *Del gobierno representativo*, Tecnos.

Tocqueville, Alexis de, *L'Antic Règim i la Revolució*, Edicions 62 - Diputació de Barcelona.

- , *La democràcia en Amèrica*, Alianza.

[Actual]

Domènech, Antoni, *El eclipse de la fraternidad*, Crítica, Barcelona.

Atenció!: les edicions recomanades de la lectura obligatòria del *Segon Tractat* de Locke són les indicades en aquesta bibliografia (en anglès o en castellà). Qualsevol altra opció s'ha de consultar obligatòriament a la professora i rebre'n el vistiplau perquè les proves que es deriven de la lectura siguin avaluables.